

טרנספורמציה של סכסוכים אתניים במבט משווה

ד"ר רוני מיקל-אריאלי

קורס מ.א. מרוכז

חופשת סמסטר, יום ג', שעות 10:00-16:00

קוד קורס: 198-2-0169

הקורס – תיאור ומטרות

בשנים האחרונות פותחו ברחבי העולם גישות משפטיות, פוליטיות וחברתיות שונות להתמודדות עם עבר של אלימות ודיכוי. ועדות אמת ופיוס, בתי משפט בינלאומיים, תכניות פיצוי ושיקום, רפורמות מוסדיות, מודלים שונים של תיעוד, הנצחה וזיכרון ויוזמות אמת ופיוס קהילתיות הם רק חלק מהכלים לקידום ופיתוח תהליכי צדק ופיוס ברחבי הגלובוס. מטרת קורס זה היא לחשוף את הסטודנטים לתופעת הסכסוכים האתניים ותהליכי יישובם במאה העשרים, במרחבים ובהקשרים שונים. החלק הראשון של הקורס יעסוק בסקירת ההגדרות השונות לחקר סכסוכים אתניים והגישות השונות ליישובם. בחלק זה נדון בתפקידה של הדיפלומטיה הלא רשמית ובהתערבות הבינלאומית בתהליכי שלום בסכסוכים אתניים, כמו גם בתפקידה של החברה האזרחית בתהליכים של צדק מעברי ובפרט במקום שתופסים ההיסטוריה והזיכרון בתהליכים אלה. בחלק השני של הקורס, נתמקד בשני מקרי מבחן של סכסוך אתני-גרמניה והשוואה והאפרטהייד דרום אפריקה ונבחן את תהליכי יישובם בהקשרים ההיסטוריים השונים. בחלק האחרון נבדוק האם הכלים שצברנו בארסנל עשויים להיות רלוונטיים עבור התמודדות עם הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

מיומנויות שיירכשו במהלך הקורס

במהלך הקורס ייחשפו הסטודנטים/ות לתופעת הסכסוכים האתניים ויעמיקו את הידע אודות מושגים תיאורטיים וכלים פרקטיים ליישובם. הסטודנטים/ות ינתחו באופן ביקורתי תהליכי ניהול ויישוב סכסוכים שהתרחשו ברחבי העולם ובאזורנו, תוך שימת דגש על היבטים פוליטיים, חברתיים ופרקטיים.

מטלות הקורס

בקורס נחוצה השתתפות פעילה של הסטודנטים/ות, קריאה שוטפת של החומר ונוכחות בשיעורים.

- מטלה מסכמת (75%) תאריך מוסכם ייקבע בכיתה בשיעור הראשון של הקורס.
- ביצוע ריאיון (25%) כצרופה למטלה המסכמת
- הנוכחות בקורס היא חובה.
- אי מילוי אחד המרכיבים מהציון – יוביל לאי-זכאות לקבל ציון עובר בקורס.

תכנית הקורס:

מפגש ראשון: מושגי יסוד – סכסוכים אתניים ויישובם במאה העשרים 19/3/2024

10:15-11:45_מבוא לסכסוכים אתניים במאה העשרים: מאפיינים ייחודיים ודרכים ליישוב

קריאת חובה:

Michael E. Brown. 2010. "Causes and Implications of Ethnic Conflict" In Monserrat Guibernau and John Rex(eds.) *The Ethnicity Reader: Nationalism, Multiculturalism and Migration*, pp. 92-109.

אמל ג'מל. "הכרה הדדית, פיוס וטרנספורמציה של סכסוכים: היבטים תיאורטיים," סוציולוגיה ישראלית 2: 2001, ע"מ 313-341.

קריאת רשות:

Brubaker, Rogers, and David D. Laitin. "Ethnic and Nationalist Violence," *Annual Review of Sociology*, 24: 1998, pp. 423-452.

Ruti G. Teitel. "Transitional Justice Genealogy," *Harvard Human Rights Journal* 16: 2003, pp. 69-94.

12:15-13:45 כלים בינלאומיים להתערבות בסכסוכים אתניים- בתי דין בינלאומיים, סנקציות וכלים דיפלומטיים

קריאת חובה:

Sigal Horovitz. "How International Courts Shape Domestic Justice: Lessons from Rwanda and Sierra Leone", *Israel Law Review* 46(3): 2013, pp. 339-367.

קריאת רשות:

Marc Howard Ross. "Creating the Conditions for Peacemaking: Theories of Practice in ethnic conflict resolution," *Ethnic and Racial Studies*, 23(6): 2000, pp. 1002-1034.

14:15-15:45 הזכות לזיכרון: היסטוריה, תיעוד, זיכרון והנצחה ביישוב סכסוכים

קריאת חובה:

Noam Tirosh & Anna Reading. "Introduction: A Right to Memory," in: *The Right to Memory*, Noam Tirosh & Anna Reading (eds.), pp. 1-16, (New York & Oxford: Berghahn, 2023).

Vered Vinitzky-Seroussi. "Commemorating a Difficult past: Yitzhak Rabin's Memorials," *American Sociological Review*, Vol. 67, No. 1 (Feb., 2002), pp. 30-51.

אורית רימון. "על עדות וזהות," פעמים 130 (תשע"ב) עמ' 215-221.

מפגש שני: מקרה בוחן ראשון: גרמניה לאחר מלחמת העולם השנייה (26/3/2024)

10:15-11:45 משפטי נירנברג, הצהרת זכויות האדם ואמנת הג'נוסייד

קריאת חובה:

Jeffrey Herf. "Multiple Restorations and Divided Memory," in: *Divided Memory: The Nazi Past in the two Germanys* (Cambridge, Massachusetts, London, England: Harvard University Press, 1997), pp. 1-12.

Richard Overy. "The Nuremberg Trials: international law in the making," In: Philippe Sands (ed.) *From Nuremberg to the Future of International Criminal Justice* (New York: Cambridge University Press, 2003), pp. 1-29.

קריאת רשות:

Donald Bloxham. "The Nuremberg Trials and the Occupation of Germany," *CARDOZO LAW REVIEW* 27(4): 2006, pp.1599-1608.

12:15-13:45 צדק והכרה בין גרמניה לישראל- הסכם השילומים ומשפט אייכמן

קריאת חובה:

רות אמיר. "הסכם השילומים: מסגרת?" בתוך: הפוליטיקה של הקורבנות: תיקון עוולות היסטוריות בישראל? (תל אביב: רסלינג, 2012), ע"מ 45-64.

אניטה שפירא. "משפט אייכמן- דברים שרואים מכאן לא רואים משם," בתוך: יהודים, ציונים ומה שביניהם (תל אביב: עם עובד, 2007), ע"מ 111-129.

14:15-15:45 זיכרון והנצחה ככלים להשגת צדק והתמודדות מקומית עם העבר בגרמניה

במהלך השיעור יוקרנו חלקים מהסרט הדוקומנטארי הישראלי-גרמני: *Hitler's Children* (2011)

קריאת חובה:

Matthew Cook and Micheline van Riemsdijk. "Agents of memorialization: Gunter Demnig's Stolpersteine and the individual (re-)creation of a Holocaust landscape in Berlin," *Journal of Historical Geography* 43 (2014), pp. 138-147.

קריאת רשות:

Maja Catic. "A Tale of Two Reconciliations: Germans and Jews after World War II and Bosnia after Dayton," *Genocide Studies and Prevention: An International Journal* 3(2): 2008, pp. 213-242.

מפגש שלישי: מקרה בוחן שני: דרום אפריקה – מאפרטהייד לדמוקרטיה (2/4/2024)

10:15-11:45 דרום אפריקה, רקע היסטורי לאפרטהייד, התנגדות, חרם תרבותי, אמברגו וסנקציות בינלאומיות

נגד האפרטהייד

קריאת חובה:

Saul, Dubow. "The Apartheid Election, 1948" in: *Apartheid: 1948-1994*, (Oxford: Oxford University Press, 2014), pp. 1-31.

יהונתן אלשך. "פרדיגמת האפרטהייד: היסטוריה, פוליטיקה ואסטרטגיה," משפט, מיעוט וסכסוך לאומי 2017, ע"מ 151-184.

Joshua Michaels. "The Comprehensive Anti-Apartheid Act of 1986: Separation of Powers, Foreign Policy, and Economic Sanctions as a Tool of Social Justice," *Northwestern Interdisciplinary Law Review* VIII(1): 2015, pp. 153-201.

קריאת רשות:

Shirli Gilbert. "Singing Against Apartheid: ANC Cultural Groups and the International Anti-Apartheid Struggle," *Journal of Southern African Studies*, 33(2): 2007, pp. 421-441.

12:15-13:45 מאפרטהייד לדמוקרטיה: וועדות האמת והפיוס בדרום אפריקה

הקרנת הסרט (2000) Long Night's Journey Into Day ודיון

קריאת חובה:

Desmond Mpilo Tutu. "Nuremberg or National Amnesia? A Third Way," in: *No Future Without Forgiveness* (New York: Image, Doubleday, 1999), pp. 16-30.

קריאת רשות:

Kader Asmal. "Truth, Reconciliation and Justice: The South African Experience in Perspective," *The Modern Law Review* 63(1): 2000, pp. 1-24.

14:15-15:45 זיכרון והנצחה בעידן פוסט אפרטהייד- דרכים להתמודדות עם עבר טראומטי

קריאת חובה:

Heidi Grunebaum-Ralph. "Re-Placing Pasts, Forgetting Presents: Narrative, Place, and Memory in the Time of the Truth and Reconciliation Commission," *Research in African Literatures* 32(1): 2001, pp. 198-212.

קריאת רשות:

Tali Nates. "But, apartheid was also genocide ... What about our suffering?" Teaching the Holocaust in South Africa – opportunities and challenges," *Intercultural Education* 21(S1): 2010, PP. 17-26.

מפגש רביעי: האם הכלים השונים שלמדנו יכולים להתאים להתמודדות עם הסכסוך הישראלי-פלסטיני?

(9/4/2024)

10:15-11:45 החברה האזרחית ותפקידה בקידום צדק מעברי- בין דרום אפריקה לישראל

הקרנת חלקים מתוך הסרט- יום אחד אחרי השלום

קריאת חובה:

Yifat Gutman. "Looking Backward to the Future: Counter-memory as Oppositional Knowledge Production in the Israeli-Palestinian Conflict," *Current Sociology* 2005, pp. 1-19.

קריאת רשות:

Daphna Golan-Agnon. "Between Human Rights and Hope- What Israelis Might Learn from the Truth and Reconciliation Process in South Africa," *International Review of Victimology* 17: 2010, pp. 31-48.

12:15-13:45 תיעוד בעל פה ככלי לקידום צדק מעברי : בין התיאוריה לפרקטיקה

קריאת חובה:

אלסנדרו פורטלי, "על שימושי הזיכרון: זיכרון כגלעד, זיכרון כרפלקס, זיכרון כשיבוש", שרון ליבנה ושרון קנגיסר כהן "ועוד יש לי מה לומר" תיאוריה ופרקטיקה בתיעוד בעל פה, כרמל: ירושלים 2021.

מעודכן ליום: 12/12/2023

מרגלית בז'רנו, "תיעוד בעל פה, oral history ואתיקה: אבני דרך", זיכרון ומחקר, כתב עת האגודה הישראלית לתיעוד בעל פה, מאי 2020, 9-22.

קריאת רשות:

סיגל הורוביץ. "החיים אחרי רצח עם: המשגת הפיוס ברואנדה בעזרת סיפורי חיים", זמנים גיליון 138: 2017, 132-143.